

Pratarmė

Apie meilę drįstu rašyti, nes ji mane gelbėjo nuo mirties, melancholijos ir vadavo iš nepagydomų ligų kalėjimo.

Man pažįstama meilės galia, jos tvirtybė, kaip ir jos trapumas. Iš labai asmeniškios patirties žinau – ji verčia kalnus, bet užtenka mažutyčio nuodų purslelio, kad nuvystų greičiau už švelniausią mimožą.

Kiekvieno žmogaus gyvenime meilė ir mirtis yra lemtingiausi dalykai.

Meilė – tai išstobulintas gyvenimas, tačiau kiekviena valanda mus artina prie mirties vartų, kurių nė vienas negali aplenkti.

Apžvelgiant paskutinius gyvenimo klausimus, *Aš–Tu* santykius, mūsų mąstymas įgyja tvirtą pagrindą.

Meilė iš savo pradinio taško driekiasi į visus sielos klodus ir yra nekildintina iš jokio kito principo.

Žmogaus esybės vertę rodo jo gebėjimas mylėti.

Kas niekada nėra mylėjęs, tas svetimas pats sau.

Be meilės mes slystame tik daiktų paviršiumi.

Meilė – logikos priešė, tad ji nėra įrodoma, ir tai yra jos neišpėjamumas. Kadangi jos prigimtis iracionali, o mūsų

Meilė kuria naują pasaulį. Ji – kiekvieno didelio meno pirmąją formą ir pažaidos akmuo.

Iš neapykantos ir paniekos dar nėra sukurta jokio nemirtingo kūrinio. Visas didysis menas – nuo egiptiečių hieroglifų iki Gustavo Malerio „Mirusiųjų giesmių“ – tai žmogiškojo supratimo, artumos paieškos. Genijus – tai būtybė, kuri tarp paniekintųjų pastebi labiausiai paniekintą ir paskolina jam savo balsą, ji randa kelią ir į juodžiausio nusikaltėlio širdį. Menui, kuris gyvenimui atsuka nugarą, nelemta ilgai gyvuoti. Daugybės mokslo atradimų krikštamatė taip pat buvo meilė. Frederikas Bantingas užaugo atokioje Kanados fermoje ir buvo beviltiškai nusiminęs, kai jo karštai mylėta žaidimų draugė Džeinė mirė nuo cukraligės. Jis studijavo mediciną ir prisiekė tol nesitraukti, kol neatras vaisto tai baisiai ligai įveikti. Bantingo išrastas insulinas Džeinės negalėjo atgaivinti, tačiau dabar juo gydomi milijonai diabetikų, kurie nė girdėję nėra apie savo geradarį.

Kaip poetas rašo, kad būtų skaitomas, – nepažįstu tokio poeto, kuris vietoj atbalsio rinktųsi tylą, – taip ir žmogus gyvena tam, kad mylėtų ir būtų mylimas. Atvirkščiai teigti galėtų nebent gyvenimo atstumtieji, veidmainiai ir savižudžiai.

Muziejuose sukauptos monetos ir įvairiausi ginklai liudija apie kurios nors epochos ar tautos kultūros pakopą, bet, deja, nėra tokių vietų, kur galėtum pamatyti daugiausių ir įvairių meilės pavidalų. Didžiausi rūmai, net visas pasaulis pasirodytų per mažas tikrai meilei. Poeto fantazija mėgino sau pagelbėti, perkeldama meilę į dangaus

skliautą. Dantės bendravimas su Beatriče vyksta saulės ir žvaigždžių šviesos srautuose. Gėtės Gretchen tik danguje atlyginama už žemėje patirtas kančias. Zenta sulaukia savo Skrajojančio Olando vaiskiame debesų rojuje. Šie vaizdai gražūs operose, bet mūsų pačių gyvenimui užpildyti jie nelabai tinkami. Kam mums ta amžinybė, jei negalime jos susikurti žemiškame gyvenime?

Kad ir koks įvairialypis būtų meilės jausmas, o kiekvienas individas pažymi jį savitumo antspaudu, vis dėlto jo branduolį nugludina savimarša, asmenybės tobulinimas. Gulbė, kaip kiekvienas vandens paukštis, vos tik išsiritusi gali plaukti; žmogaus kūdikis, atvirkščiai, žmonių jūroje juda bejėgiškai klupinėdamas. Vos gimęs jis nepažįsta artimiausio žmogaus, į kurį vėliau remsis visas jo gyvenimas. Iš pilkų, niūrių ir grėsmingų bangų meilės burtų galios pažadintas išnyra tas nepažįstamas vaiko, santuokos partnerio, draugo pavidalas. Jei šios galios trūksta, virš mūsų galvų lyg dykumos ribėjimas nušniokščia susvetimėjimo vilnys.

Juo labiau žmogus bręsta kaip asmenybė, juo sunkiau jį pažinti. Net tasai, kuris puikiai pažįsta žmones, geba įžvelgti tik atskiras kito savybes, galias, netobulumą ar silpnybes. Visada viskas tipizuojama ir supaprastinama, o šitai visiškai priešinga asmenybės esmei. Pasitaiko, kad iš knygos į knygą keliauja klaidingi tiek literatūros, tiek pasaulio istorijos faktai. Kažkoks rašeiva „Nebaigtosios simfonijos“ autorių pavadino „linksmuoju Francisku“, ir ši banalybė buvo mechaniškai pakartota daugybę kartų. Tokiems kurtiems žmogeliams patogu atsainiai ir pasipū-

tėliškai nepastebėti Franco Šuberto gyvenimo ir muzikos tragizmo. Arba kažkas pakraigalioja sakinį, jog Dostojevskis esąs „destruktyvus“, ir žmonės, kurie rašytojo knygas nors ir skaitė, bet taip ir neišsiskaitė, prikimba prie šio teiginio it dagiai.

Asmenybės esmę įžvelgia tik tas, kuris myli. Spręsti apie akmens sudėtį ir jo panaudą užteks žinių ir atidumo, bet žmogui suprasti būtinai reikia dviejų dalykų, kuriuos šiandien retai kada aptiksi kartu, – tai atsidavimo ir išdrįsimo. Asmenį, juolab asmenybę, sunku pažinti iš esmės. Žmogus gali tik pajauti ir tai, ką pajautęs, protu apibrėžti. Jėzaus asmenybė atsiskleidė ne teologams, kurie į kiekvieną istorinio Jėzaus posakį žvelgė lyg pro didinamąjį stiklą, bet jo mokiniams ir visiems tiems, kas jį mylėjo ir sekė jo pėdomis, – nuo apaštalo Jono ligi Solovjovo, nuo Džoto ligi Rembranto. Sielos esmę galima suprasti tik *sub specie amoris**

Meilė išlaisvina iš nebylios izoliacijos, kurioje gimsta kiekvienas žmogus.

Mes suprantame tik tą žmogų, su kuriuo susitapatiname, o susitapatiname tik su mylima būtybe. Nesubrendę ateiname į mums svetimą pasaulį, todėl visas šalis ir tautas pajėgiame suprasti tik tiek, kiek jas pamilstame, taigi šiuo atžvilgiu meilė yra gyvenimo problema apskritai. Kasdienos gyvenime nuolat matome, kaip iš esmės būna sprendžiama apie žmones ir daiktus, bet nuomonė dažnai būna siaura ir neteisinga, vos prabilus apie svetimą žmogų. Vienas mastelis taikomas savo šeimai, savo vaikams, ir jau

* Meilės požiūriu. – Vert.

visiškai kitas kaimynams ir ypač atėjūnams, jei šie yra kitos kilmės ir tikybos.

Visų žmonių vienodai mylėti neįmanoma. Net Kristus to nepajėgė – Marija jam buvo mielesnė už Mortą, o Jonas – išrinktasis tarp visų mokinių. Tačiau mūsų tikslas – ieškoti kiekviename žmoguje dieviškos kibirkšties.

Mylėti žmogų reiškia kur kas daugiau, negu juo žavėtis ar pripažinti jo įkūnytas vertybes. Atidus kritiškas žvilgsnis mato empirinę asmenybę su jos privalumais ir trūkumais, kitaip sakant, kevalą; meilės akis įžvelgia paslėptą branduolį.

Tarno ištikimybė priklauso nuo arbatpinigių, draugo ištikimybė – nuo pasitikėjimo. Neslėpdami nuo artimo žmogaus savo silpnybių, mes sukuriame bendrumo pojūtį, kurio ilgisi kiekviena žmogiškoji būtybė, kad nesijaustų taip šiurpiai vieniša. Tai turėjo mintyje Dostojevskis, sakydamas: „Mylėk mane, nors ir nešvarus esu; jei būčiau visiškai baltas, visi mane mylėtų.“

Gyvenimas priverčia nuklysti nuo savo esmės ir kelio net genialiausių žmones. Mes galime savo gyvenimą iš-tobulinti arba sugadinti, bet nebūna nuolatinio kilimo aukštyn; niekam, net ir iškiliausiam žmogui, nėra lemta išsilaikyti aukščiausiose viršūnėse. Nebent išeinantieji tai sugeba, bet turbūt ir jiems tenka keistis ir keistis.

Meilės žvilgsnis kiaurai permato kasdienybės, apsi-metinėjimo, pamaiviškumo ar drovumo sienas ir įžiūri žmogaus esmę jo paties šviesoje ir jo paties naktįje. Juo labiau mes artimą žmogų ar giminingą sielą mylime, juo menkesnio ženklo pakanka, kad jį suprastume. Iš žingsnių

pajuntame ateinant mylimą svečią ir išskaitome jo akyse nevirtį dar prieš jam prabylant. Iš poros taktų atpažįstame Šuberto muziką, iš poros eilučių Tolstojaus tekstą, nors negalėtume pasakyti, kur slypi tas su niekuo nesupainiojamas jų savitumas.

Meilės žvilgsnis vėl įskelia ugnį, kurią kasdienybės pelenai ir savo paties silpnybės slopina. Mylėti ir būti mylimam – ši abipusė kaita suteikia žmogaus gyvenimui didžiausią prasmę. Apsnūdusi ta meilė, kuri žmogaus nekeičia. Tikroji meilė žmogų paverčia kūrinijos stebuklu.

Tyriausias žmogaus gyvenimo džiaugsmas – muzika, šokis, menas, gamta, – patirtas kartu su mylima būtybe, virsta kosminiu grožiu.

„Aš myliu tave be galo, be krašto“, – kiekvienas įsimylėjęs bent kartą ištaria šiuos žodžius. Kur nėra to begalybės pojūčio, ten nėra ir tikrosios meilės. Mes nesiejame savęs su laikinu, nuo senatvės ir ligų priklausomu kūnu, bet tikrąja meile mylime žmoguje nepakartojamą, absoliutų Dievo šviesos atspindį, kurio bėgantys metai nekeičia. Nepernelyg žaviuosi Beklinu (Böcklin), tačiau vieno jo paveikslo negaliu pamiršti: sutuoktinių pora, du seni žmonės, per ilgą bendrą gyvenimą supanašėję, savo gyvenimo saulėlydyje žvelgia į tulpių lysvę. Jų meilė vis dar pavasariška.

Tikroji meilė – ne svaigūs, greit išgaruojantys kvapai, bet neišdildoma žymė, prieš kurią net mirtis bejėgė.

Žilaplaukiai ir atsižadėjimo grožis

Netiesa, kad pirmoji meilė stipriausia. Kaip visa, kas gyva, taip ir meilė pažįsta pumpurų krovimą, žydėjimą ir brandą. Jei metai žmogų išgiedrina, tai kaip jo negiedrins sidabrinė meilė, kuri jausmų požiūriu yra stipresnė negu audrų ir aistrų laikotarpis, nes turi daugiau patirties.

Puškinas sako, jog visi amžiaus tarpsniai pavaldūs meilei, ir šis Čaikovskio sukurtos Gremino arijos motyvas aidi visais laikais ir visose tautose:

Mylėti kiekvienam juk lemta,

Galybė meilės neišsemta,

Pačioj jaunystės gražumoj

.....

Taip pat ir karžygiui senam,

Lemties užgrūdintam, žilam.

Neslėpsiu, mielas drauge mano,

Be proto aš myliu Tatjaną.